

Fra serien : Set Nedefra

Af Jørgen Olsen

EN 'BETRAGTNING' OM -----

----- B. S. INGEMANN (1789 - 1862)

Indholdsfortegnelse :	Indledning: ----- side	1 - 2
	Barndommen: ----- side	2 - 4
	Studentertiden: ----- side	4 - 6
	Udlandsrejsen : ----- side	6 - 7
	Lektor i Sorø: ----- side	7 - 12
	Appendiks: ----- side	12 - 13

INDLEDNING

Bernhard Severin Ingemann var en central person i 1800-tallets litteratur. Han var desuden et samlingspunkt for andre litterære personer på den tid. Bl.a. havde han et nært venskab med Grundtvig og H.C. Andersen, og i skiftende perioder ligeledes med Steen Blicher. -- Tiden var præget af opbrud. Oplysningstiden i 1700-tallet og romantikkens idealistiske ånd i begyndelsen af 1800-tallet prægede tiden, med afgørende indflydelse på litteratur, åndsliv, kunst og politik. Napoleonskrigene var med til at vægge nationalismen. Fortidens nationalhelte blev 'pudse af', og anvendt i en bestræbelse på samling af folket og dets nationale tilhørsforhold. Ingemann bearbejdede og skrev mange romaner om historiske personer og begivenheder, som fik stor anerkendelse i tiden og efter. -- Perioden i første halvdel af 1800-tallet er i vor kultur noget ganske særligt. Ikke underligt den periode fik tilnavnet 'Guldalderen'. Perioden blev et adgangskort til den internationale kulturelle verden. Vi kom på 'verdenskortet'.

Der har gennem tiden ikke været så stor opmærksomhed i forskning omkring Ingemanns forfatterskab, som bl.a. omkring Grundtvig, H.C. Andersen og Steen Blicher. Disse tre har haft en større forskningsmæssig interesse. Alle tre var blandt hans nære venner og fortrolige, og hvis berømmelse Ingemann havde sin andel i. Tilsvarende er det tilfældet med flere andre kulturpersonligheder fra den tid. Det er nødvendigt at gøre opmærksom på de mere eller mindre 'glemte' fra denne periode, for de var alle en del af en 'helhed', der fik betydning i vor kultur. -- Bl.a. Oehlenschläger der var én af datidens store personligheder. Dog her tilføjet, at Ingemann og han aldrig fandt hinanden, og var udtalte modsætninger, og således to dimensioner i tiden.

Men her Ingemann i en kortfattet betragtning. Glemte, -- nej bestemt ikke. -- Men er måske 'gledet ind' imellem nogle stærke personer, der havde formået at 'tegne' sig selv i offentligheden. -- Ingemann var en lille person i sit ydre, og uden de samme 'armbevægelser', som flere andre af samtidens kulturpersoner, nå ja, for ikke at forglemme Grundtvig i den sammenhæng. **Ingemann var et 'ydmygt' menneske, jeg vil fremhæve som 'noget særligt'**. Han var en støtte for mange. Han var den nære ven, de kunne komme til med alt. Således H.C. Andersen, der ofte var gæst, bl.a. efter hjemkomst fra sine rejser, for først af alt efterfølgende at rejse til Sorø, eller lade sin hjemrejse gå den vej omkring, for at berette om hans rejse for Ingemann. --- Et billedet på et betydningsfuldt venskab, -- som for de mange andre i datiden.

Der var to forskellige perioder i Ingemanns liv og digtning. I sine unge år var han stærkt præget af en noget 'overspændt' romantisk lyrik, og psykisk påvirket af især faderens og hans brøders tidlige død. Desuden stærkt påvirket af den unge tyske digter med forfatternavnet Novalis, med rette navn Friedrich von Hardenberg (1772-1801). Dennes digte var dunkle og præget af dybe religiøse holdninger og med et tungsind, som netop prægede Ingemann i de unge år. --- Men det skal tilføjes, at det var i den periode Ingemann slog sig igennem, eller rettere i den periode, de officielle kulturpersoner 'fik øje' på Ingemann. Tiden var præget af netop denne stemning og holdning. Således også religiøst.

*Den anden periode tegnede sig efter en dannelsesrejse Kongen havde bevilliget ham. Efter den rejse blev Ingemann igen et glad og åbent menneske. Det er fra den periode, 'vi' kender Ingemann bedst. Det er herfra vi har hans glade og lyse digte og sange. Det er fra perioden som lektor ved Sorø Akademi. Hans tunge digtning blev 'løftet', også religiøst. Der har til enhver tid siden været en diskussion, om den kristendom der træder frem heri, har været 'dogmatisk dyb nok' til at skulle anerkendes, 'som salmer'. --- Ingemann er billedet på det blide, venlige, det rolige og balancerede menneske, med en udtalt tilknytning til naturen og det liv der udfoldes der.
--- Det er sådan jeg vælger at 'tegne' Bernhard Severin Ingemann.*

BARNDOMMEN

Bernhard blev født i Torkilstrup præstegård på Falster (mellem Eskilstrup og Stubbekøbing), den 28. maj 1789. Det var en urolig tid i verden omkring os. Det er bl.a. året for den franske revolution, og dermed begyndelsen til mange uhyrligheder efterfølgende. --- Men i Torkilstrup var man langt fra alle disse grusomheder der fulgte. Det var et fredfyldt sted, og hjemmet var et hjertevarmt 'rum', med stor frihed og rettigheder. Ingemann fremhæver det selv senere i livet på denne måde: *'Den idyllisk-fredelige Sphære, som hos os er sædvanlig i en Landsbypræsts Familie, har gjort et uudsletteligt Indtryk paa mig og vist ikke været uden betydende Indflydelse paa mit hele følgende Liv. Frugtbare Kornletter og grønne Bøgeskove under den alvorlige nordiske Himmel var den første Skønne Natur, jeg kendte, ---'.*

Ingemann var søn af sognepræst Søren Ingemann og Birgitte, der var født Swane. De var blevet gift i 1776, og der var ni børn i ægteskabet. Bernhard var den yngste. -- Birgitte var datter af Johanne Marie Harbo og skibskaptajn Lars Hansen Swane, der havde sejlet på Kina for Det Ostindiske Compagni. Hendes far Lars Swane havde ejet Torkilstrup kirke, som ved hans død overgik til Johanne Marie, altså Bernhards mormor. -- Mormoderen, den fornemme 'grandmamma', boede i et par værelser på præstegården, fyldt med møbler og indbo fra hendes afdøde mands rejser til Ostindien. 'Grandmamma' levede standsmæssigt. Hun holdt vogn og heste, og skulle hun på 'finere' besøg i et nabosogn, på en herregård el.lign., kunne der blive sat fire eller måske endda seks heste for vognen. Fint skulle det være. 'Grandmamma' satte sit præg på hjemmet. Hun var venlig og god, men 'striks'. Ingen sagde 'grandmamma' imod. --- Desuden boede også Birgittes halvsøster 'Moster Marie' i præstegården. Hun led til tider af depressive anfald, der i så fald påvirkede omgivelserne.

Bernhards far Søren Ingemann, var født i Stege 1735 som søn af 'borger og købmand' Søren Sørensen Ingemann og Bodil, født Post. Bernhards far blev præst. Først som kapellan i Barse og Beldringe i 1770, men fra 1774 til sin død i 1797 som præst i Torkilstrup og Lillebrænde sogne. Fra 1782 til sin død, desuden som Provst i Falsters Nørreherred. Han havde nære venskaber med bl.a. præsten Blicher i Gunslev (Grundtvigs svigerfar og St. Blichers onkel), samt ven med pastor Glan i Riserup.

Bernhards far Søren, var en høj og kraftig skikkelse. Som teolog tilhørte han religiøst en ortodoks troende og alvorlig tradition. Men trods det, var han en glad og venlig person, og hjemmet var i høj grad præget af glæde og frihed, og som et meget gæstfrit hjem. Der var liv og fest. Der har næppe været tale om en streng religiøs opdragelse omkring Bernhards opvækst, frem til faderens død i 1797. --- Vi er i en tid med stor bevægelighed i frihed, lighed og med romantikkens følelsesmæssige påvirkning. Men 'kammerater' med deres børn var de ikke. Reelt var taleformen generelt 'De' til forældrene. Det var yderst sjældent at 'de-formen' var gældende, men derimod tiltale som 'tredje-person'. F.eks. 'far sagde' eller 'vil mor give mig det eller det'. Eller måske hyppigere 'kære far' eller 'kære mor'. --- Men kærligheden mellem forældre og børn var ikke mindre af den grund. --- At 'ride ranke' var én af formerne i et 'nærvær'. I sin 'levnedsbog' skriver Bernhard selv, at det var i sådanne situationer, der blev givet mange belærende samtaler. De første latinske ord lærte han ligeledes ved sådanne nærvær. Som de første ord lærte Bernhard de latinske ord 'Oculus' for et øje, 'Thorax' for en trøje.

Han lærte tidligt naturens glæder at kende. Han vandrede med sin far og ældre brødre i præstegårdshaven og skovene omkring. Det var for ham som om 'skovriget' havde grænseløse dybder.

Han kunne på sådanne vandringer, bl.a. med faderen, stille uendelig mange spørgsmål, men faderen var altid venlig til at give svar. -- Alt sammen et billede på en lille følsom dreng, med et uudslukkeligt behov for alt omkring ham, herunder naturens mangfoldighed. Herfra henter han senere sit grundlag for mangt og meget, af det følelsesnærer i hans digtning.

Af faderen beskriver han intet 'portræt'. Men af moderen et 'portræt' fra hendes yngre dage. Fra barndommen oplevede Bernhard sin mor som ung og smuk, skønt han var hendes niende barn. Hendes ansigtsformer var små og fine, en skønhed med mildhed, kærlighed og med en elskelig sjæl i udtryk og ord, hvormed hun fortryllede sin yngste søn. -- Bernhard fik alt hvad en lille dreng som ham, som den følsomme sjæl han var, fra såvel sin far som sin mor. Herom skriver Bernhard i et lille digt om sin mor med navnet '*Ægteskabsløftet*', følgende:

**Jeg var en femårs Pusling, en lille, spinkel dreng;
Min Stol var en Skammel, en Klædekurv min Seng,
Jeg sprang som et Egern i Præstegaarden om,
Og trilled jeg fra Bordet, paa Benene jeg kom.**

**Det Første, jeg mindes, fra jeg i Kurven laa,
Det var to brune Øjne, som ind i mine saa;
Det var saa hvid en Pande, det var saa fin en Kind,
Og derom brune Lokker, ret som et Silkespind.**

**De englemilde Toner med Kjærligheds Røst
Tidt klang mig ind i Sjælen: de kom fra hendes Bryst.
Den elskeligste Kvinde jeg loved min Tro;
Jeg mente det ærligt; hun klapped mig og lo.**

**Hun lærte mig mit A, og hun lærte mig B,
Hun lærte mig, at Alt, hvad Vorherre vil, kan skee;
Mit Ægteskabsløfte udlo hun dog i løn --
For hun var min Moder -- og jeg var hendes Søn.**

Digtet er skrevet da Bernhard var 70 år, ca. tre år før sin død. Et smukt digt med værdighed og eftertænksomhed, skrevet i sin '*Levnetsbog*', --- der dog først udkom efter hans død.

Det var et fredeligt og kærligt hjem. Trods guds frygt, dog tillige en munter og livlig tone. Det pietistiske tungsind hørte dog ikke til i hjemmet. Det var tiden i øvrigt ikke til. Der var sket en udvikling fra midten af 1700-tallet og til udgangen af århundredet. Der var blevet en afstand eller forskel, på det ortodokse i kirken, og til en frigørelse herfra i hjemmene. Salmesang og bibellæsning var alene i kirken. -- Der blev bedt bordbøn, som børnene på skift læste højt, men ikke nogen egentlig husandagt. Af moderen lærte børnene morgen- og aftenbøn. Men ellers blev der sunget muntre sange, danset og selskabelig glæde genlød ofte fra hjemmet.

Mellem de mange søskende i præstegården var der et muntert liv. Der var en indre opdragende virkning indbyrdes, som ikke mindst påvirkede den 'yngste' i dannelse og adfærd. Bernhard havde et nært følelsesmæssigt forhold til sine søstre. -- Men af brødrene var det den ældste bror Søren Laurentius, Bernhard havde det tætteste forhold til og så op til. Søren Laurentius blev student i 1795, hvor Bernhard kun har været seks år gammel. Søren kom straks efter til København for at studere teologi. For Bernhard forekom det at være ude i den store verden. Bernhard skrev sin første sammenskrift som seksårig, netop til sin storebror. Heri skrev han ganske kort '*vil Du give mig et Stykke københavnsk Papir !*'.

Og Bernhard fik tilsendt et sådan i et helt folioark i en kuvert med et stort segl på, direkte med post fra hovedstaden, og med 'vandmærke' på papiret, hvor der stod 'For Fædrelandet'. Som Bernhard selv beskriver det i sin erindring '*Levnetsbog*', var det en 'magisk' oplevelse, der blev hængende i ham. Måske har broderens svar heri også påvirket den lille dreng, nemlig det at blive omtalt 'på skrift'. --- Men denne brors påvirkning har helt sikkert fulgt Bernhard gennem livet. Søren havde sans for litteratur og forskning, og var en fortrolig og opmuntrende ven.

Bernhard har i sine første leveår frem til 9 - 10 års alderen, haft et vel nok optimalt positivt liv og opvækst, for netop den 'natur' han var. Følsom, søgende, hjertelig og kærlig. I præstegårdshaven og de omkringliggende skove, har Bernhard haft en stor naturoplevelse, som han har båret med sig. --- En påvirkning der kom til at præge hans digtning. --

Der var gode muligheder for den lille dreng til at 'drømme' og lade sin fantasi 'løbe'. Han havde nemlig også en lille hemmelighed. Et gemmested, 'sandhullet' blev det benævnt. Det var inde under en trappeopgang, hvor der var placeret en kasse med sand. Det var sand til at strø ud over trægulvene i huset, for på den måde at holde gulvene fine og lyse ved det daglige brug. Man gik simpelthen i et meget tyndt lag fint sand. Indimellem blev det så fejlet op, og nyt sand strøet ud. En helt almindelig foreteelse gennem århundreder. Således også her i præstegården. ---

Men døden var også kommet til præstegården. Grandmamma var død, og blevet hensat under en lem i kirkegulvet. Hun var jo ejer af kirken, og kunne således få den ret. Hendes gule kiste var placeret ved siden af Bernhards søster, som døde tidligt, og som Bernhard aldrig havde set. Men så snart han igen kom ud fra gravkapellet, eller blot forbi den store trælem i kirkegulvet, ud på kirkegården og ud i naturen, kunne han atter let og glad springe rundt. Men at hans far eller mor skulle dø og forlade ham, det havde hans fantasi ikke kunnet forestille sig, end ikke når han sad i sit lille skjulested i 'sandhullet'.

Men denne næsten paradisiske barndom ophørte brat ved faderens død i 31. december 1799, hvor Bernhard var 10 år gammel. Bernhard skriver selv herom senere således: "***Dødsstilheden hin Vinteraften i det ellers saa livlige Hus, og den knirkende Lyd af enhver Dør, som åbnedes eller lukkedes, har saaledes indpræget sig i min Fantasi, at jeg siden aldrig har kunnet høre en Dør knirke uden at tænke på hin Døds scene***". Bernhard skriver senere om faderens sidste ord således: '***Herre nu lade du din tjener fare i fred***'. --- Efter regler og traditioner, kunne en præsteenke blive siddende i præsteboligen et år, i øvrigt kaldet 'nådens år', men herefter var 'enkelivet' en kendsgerning. --- Og det var ensbetydende med fattige kår, og ikke mindst en helt forandret tilværelse. Hvor der måske tidligere var stort hushold i en præstegård som var det i en mindre herregård, med tjenestefolk, heste, vogne og megen selskabelighed, ja så blev tilværelsen meget anderledes for en præsteenke og hendes børn. Ved faderens død var der 5 af børnene der var under 18 år.

Bernhard fulgte med sin mor og fire ældre søskende til Slagelse i oktober 1800, hvor de bosatte sig, og trods vanskelige økonomiske vilkår, forsøgte hun at opretholde en 'standsmæssig' tilværelse. -- Af skolemæssig baggrund og børnelærdom, blev der ikke stillet særlige forventninger til den yngste søn Bernhard, og således ikke lagt nogen særlige ambitioner i ham. Han skulle blot kunne 'klare sig', -- så han dog kunne komme på latinskole. --

Barndommens skole og indlæring forgik i opvæksten i hjemmet, således i præstegården, med en åben og venlig pædagogik. Opvækst og skolegang var præget af frihed og harmoni, hvilket også kom til at præge hans personlighed gennem livet. 'Drømmen' blev drivkraften gennem hans forfatterskab, grundlagt fra barndommens verden, og med en nær tilknytning til alt levende, som han havde oplevet det gennem opvæksten

Nogen tid efter flytningen til Slagelse, kom Bernhard på latinskole i yngste klasse. Det var en stor omvæltning. Fra at være en lille central brik i en families verden, blev det nu til een ud af de mange elever på skolen. Vilklårene var barske blandt drengene. Der var hyppige slagsmål, en form og stil der hidtil havde ligget Bernhard fjernt. Det handlede om at finde forbundsfæller, især blandt de ældre elever. Bernhard havde heldigvis en sådan. Det var Peder Blicher, søn af nabopræsten hjemmefra Falster, fra Gunslev. Peder var i øvrigt bror til Lise, som senere blev Grundtvigs første kone. Men hen ad vejen lykkedes det Bernhard at skaffe andre 'beskyttere' fra de ældste klasse. --- Sådan 'overlevede' Bernhard sin skolegang på Slagelse Latinskole. Læreformen var terperi og udenadslære, og det passede bestemt ikke Bernhard. Det forvoldte store vanskeligheder, men måtte udholdes, og hen ad vejen lærte han det dog, og der kom gode resultater heraf. -- I 1806 blev han student herfra. Han var nu 17 år.

STUDENTERTIDEN (1806 - 1816)

Bernhard blev optaget på Københavns Universitet straks efter studentereksamen i 1806. I 1807 og 1808 bestod han de indledende filosofiske eksaminer. Bernhard var indskrevet på jurastudiet. Det var sikkert en påvirkning fra familien, der ville anbefale ham et fagområde med bedre økonomisk fremtid end for en teolog. Måske har faderen tidligt foreslået ham det.

Det omtales at faderen, som i øvrigt mange præster på datiden, ville leve 'standsmæssigt', for en præst var 'af stand', men ikke 'af penge'. Lønnen stod ikke mål hermed, og faderen havde store økonomiske problemer og stor gæld, hvorfor han sikkert ville råde Bernhard til et mere vellønnet job. Nu har teologien måske slet ikke være på tale for Bernhard. Det udtrykkes sådan i et digt:

Justitia var det til brud man mig bød, Fornuften befalet, og sønnen - adlød:

Med suk da madammen min hånd forskrev; Men hjertet hos pigen bag hæ kken dog blev.

('Madammen' skal tolkes som jurastudiet, og 'pigen' som poesien)

Bernhard ville være digter og det er på dette tidspunkt hans digterverden begynder. Han havde allerede i 1807 skrevet den gennem tiden meget kendte og sungne sang om vort flag 'Dannebrog': '***Vift stolt paa Codans Bølge***'. --- Men der sker det, at der i 1807 udbræder kriger med England, og København bliver belejret og beskydt. Bernhard var medlem af studenterkorpset, og kom på vagt ved Nørrevold den første nat. Hans bolig i Fiolstræde nedbrændte, og alt hvad han havde der, gik op i flammer. Den sidste forberedelse til den filosofiske eksamen, måtte han foretage ved at rejse hjem til moderen i Slagelse.

I 1809 dør moderen og hans ene bror. Det var et umådeligt slag for Bernhard. Det blev ikke mindre af, at han de følgende år mistede de øvrige tre brødre. Bernhard blev helt forandret. Han havde selv den opfattelse, at han også ville dø. Han frygtede for en arvelig lidelse, der således måske ville komme til at ramme ham. Han blev stærkt påvirket religiøst, og fandt ikke noget jordisk mål længere. Han digtede ofte især om natten, og til sidst slap kræfterne op, han blev syg. Han så nu ikke andet foran sig end døden. --- Men det kom dog ikke til at gå sådan.

Han skriver selv senere herom i '***Tilbageblik***', om sin oplevelse og konsekvenserne heraf således: '***Den Livslyst og Munterhed, der i min Barndom ofte var fremherskende, blev i min lidenskabelig urolige Ynglingsalder meget tilbagetrængt af elegiske Følelser og tragiske Stemninger***'. --- ***Og føjer yderligere til: '--- bidrog betydeligt til at nære hin elegiske Stemning ---- hvori Sjælen ofte søgte sit Hjem og sin Fred i en højere Tilværelse'***'. --- ('***Elegisk***' eller '***elegi-stil***' betyder en '***klagende, sørgelig, rørende eller vemodig stil***').

Efter moderens død og de øvrige begivenheder, var han i et par år huslærer hos Kaptajn Mourier i Valby. Men i 1811 blev han optaget (som alumnes) på Valkendorf Kollegiet på et 5-årligt legat. Han flyttede ind og fik netop det værelse som Grundtvig forud havde forladt, og som i øvrigt tidligere havde været kollegieværelse for Johannes Ewald. --- Men det var ikke jura der nu skulle studeres. Juraen var for længst lagt bort. Nu var det litteratur og digtning. -- ***Bernhard ville være digter. Bernhard blev digter.***

I 1812 forlovede Bernhard sig med Lucie Mandix. Hun fik stor indflydelse på ham, og udviste stor støtte overfor ham til at blive digter. Bernhard var en lille bleg og fin person med et smukt ydre, og Lucie var en smuk pige, med en graciøs færd, men med svagt helbred. -- I en periode var Bernhard meget syg, og efter flere tilbagefald var han end ikke i stand til at færdes hen over gulvet alene, uden at have to personer at støtte sig til.

Men Bernhard havde allerede indtegnet sig som én af tidens moderne digtere. --- Hans sygdom menes at være af psykologisk karakter. De mange dødsfald i familien, herunder alle hans brødres død, påvirkede Bernhard meget, og selv oplevede han at han skulle lide samme skæbne. Gennem digtningen fra den periode afspejles dybderne i hans sind. Han udtrykker det selv sådan i '***Tilbageblik***': '***Mellem Ideliv og Menneskelivet blev der mig et svælgende Dyb, som kun Kjærlighedens og Poesiens Regnbue kunne lægge Broen over***'. --- Hans grundopfattelse på det tidspunkt var, at han kun gennem digtningen kunne forsone sig med tilværelsen.

Det er i denne periode at Bernhards digtning når en anerkendelse i de toneangivende litterære kredse. Det er en periode der på mange måder bar en 'tungsindighed'. Det var efter krigen i 1801 og 1807-14. Samtidig i en periode, hvor der var stærke religiøse kredse. Det er bl.a. fra denne periode at nedenstående salme er fra. Et digt der ikke er særlig kendt, og som har et indhold der er meget anderledes, end det 'vi' kender fra 'Ingemanns salmer og sange'. Det 'vi' synger af Ingemann er i det væsentligste fra tiden efter 1820'erne. Netop fra tiden efter hans udenlandsrejse, hvor han fandt 'sig selv', og fik et helt nyt indhold i sind og personlighed. -- Men det vender vi tilbage til. ***Her den salme der tegner et billede at den 'unge' og 'tunge' Bernhard.***

En salme der hørte til én af de mest yndede i datiden, og som kan forekomme vanskelig at forstå er skrevet af Bernhard. Der er tale om en religiøsitet, vi bestemt ikke finder senere i hans liv. --- Men selv Grundtvig var imponeret over Bernhards 'rimerier'. --- Således :

*Jesus græder --- Verden leer:
Vanvid sjunger mellem Grave --
Syndens Træl ei Dybet seer;
Døden dandser med sin Slave;
Sjælen sig i Lænker glæder ---
Verden leer --- Men Jesus græder.*

*Enden kommer - Ve, o Ve !
Fangne Sjæl, afryst din Lænke !
Kan du Jesu Graad ei see ?
Kan du paa din Fred ei tænke ?
Græd forgjeves Verdens Dommer -
Ve da Ve, naar Enden kommer !*

I 1816 (27 år gammel) udløb den femårige periode hvor Bernhard havde legat til Valkendorf Kollegiet. Embedseksamen havde han ikke fået, og udsigt til embede og ægteskab var der heller ikke. Dog gav hans skuespil og digtning visse indtægter, men at bygge et familieliv herpå, ville være alt for usikkert. Hans håb var at kunne få et job ved Universitetet.

Han gjorde derfor kongen (Frederik d. 6.) opmærksom på sin eksistens og situation, og ansøgte dels om en ansættelse eller et rejselegat. Bernhard var blevet kendt og anerkendt. Resultatet blev, at kongen bevilgede ham en '**dannelsesrejse**' ud i Europa. Det var en almindelig del af unge personers 'dannelse' i de 'højere kredse', og her således tilsvarende med kongens bevilling til Bernhard. --- I april 1818 forlod Bernhard København --- og Lucie. ---

UDLANDSREJSEN (1818 - 1820)

Det blev en '**dannelsesrejse**'. Bernhard fik luft under 'vingerne' og nyt livsmod. Han kom til Italien og mødte her den ortodokse katolske kirke og dets klostre. Bernhard havde en rejsekammerat der hed Frederik Smith. Desuden skrev han indimellem til venner i Danmark, bl.a. til vennen Carl Luno. Humøret var kommet frem, og til Carl Luno skriver Bernhard bl.a., efter sin ankomst til Italien. "**Som du kan forstå, er jeg kommet til Italien. Det er det yppigste og vellystigste Land under Solen. Naar jeg blot gaar ud paa min Altan, kan jeg kokettere med fire Italienerinder paa eengang. Den skalkagtigste af dem har fra Nabovinduet slaaet mig over Fingeren med sin Vifte; men iMorgen rejser jeg, og Eventyret paa Altanen har intet at betyde**".

Men mere alvorligt blev det dog. Under rejsen til Rom, Neapel og Capri, traf Bernhard den københavnske enkefrue, fru Bygel og hendes fire døtre. Der var især to af de unge damer, Johanne og Maria, som fandt Bernhards opmærksomhed. Men som dagene gik voksede hans følelser til Maria. Hun lagde efterfølgende figuren til '**Valborg**' i hans senere digte fra rejsen. Men den del af Italiens-digtene, omkring mødet med Maria og hendes familie, blev først udgivet ca. 13 år efter hjemkomsten, selvom flere af digtene må antages at være skrevet under rejsen. -- Dog udkom allerede i 1820 kort efter hjemkomsten **Reise-Lyre 1 og 2**, der beskriver turen gennem Tyskland, Schweiz, Alperne og frem til Rom.

I april 1819 rejste de danske damer hjem igen. I digtet '**Afskeden**' beskriver Bernhard sit farvel til den elskede Maria og hendes familie følgende:

*Farvel, du høie nordiske Moe !
Farvel, du Søster saa from !
Tilsammen saae vi lykkelig Øe --
Nu vender sig Hjulet om.*

*Med Slør end vifte de Hænder smaa;
Støv skjuler de Skjønne paa Vei;
En Taare jeg i deres Øjne saae --
Ak ! Hvorfor græder ei jeg ?*

Om begivenhederne skriver Bernhard til vennen Carl Luno: *'Visse danske Damer, hvoriblandt de to ældste Døtre især interesserer mig, har ikke lidet bidraget til at gøre mig Neapelrejsen eventyrlig og uforglemmelig, men -- det har saaledes adspredt mig, at jeg behøver Tid og Ensomhed til at samle mig igen'*. --- Et af de udbytter Bernhard havde fået af rejsen, kan nok udtrykkes som en *'virkelighedserkendelse'*, og en gavnlig udvikling der kom til at præge ham livet igennem. ---

Men hjemme havde rygterne svirret. Selv Lucie havde endda 'hørt', at Bernhard havde giftet sig i Rom. Der var jo ledsagere på rejsen, der kunne berettet eller antyde det ene eller andet. Så heraf sikkert denne historie. --- Men sådan var virkeligheden ikke.

Bernhards egen hjemrejse i efteråret 1819 er der ikke efterladt særlig meget om, men dog det, at hjemrejsen lagde han udenom Weimar, hvor datidens store tyske digter **Goethe** boede. Herom skrev Bernhard i 1837 følgende: *'Med den fuldeste Erkjendelse af hans Geni, har jeg altid baaret et Slags Had til den Livsanskuelse, jeg har fundet i hans Værker'*.

Bernhard forekommer en del opstemt efter hjemkomsten. Han kan ligesom ikke rigtig komme i gang igen. Dog udgiver han i marts 1820 en samling Eventyr og Fortællinger. En opmuntring var det imidlertid, da den nyetablerede 'Studentforening' nedsatte en komite, med det formål at samle en 'visebog'. Her kom Bernhard med og kom i selskab med den ældre Rabek og den unge Poul Møller, med hvem der længe havde været venskabelige forhold, og som det glædeligt omtales, havde tilført udvalget et 'velgørende indslag af humor og festivitas'.

Men hjemme var Bernhard nu, -- men uden fast job. Gifte sig kunne han stadig ikke med den smukke og elskelige Lucie. Situationen pinte og hæmmede ham i at 'komme videre'. **Men den 9. marts 1821 underskrev Frederik den 6. en resolution om at Sorø Akademi skulle genindrettes og etableres. Hertil blev Bernhard den 23. juli 1822 udnævnt til lektor i dansk sprog og litteratur ved skolen. --- Nu kunne han og Lucie gifte sig, --- efter 10 års forlovelse. --**

LEKTOR I SORØ (1822 - 1862) til sin død 24. Februar 1862

Sorø Akademi havde op gennem 1700-tallet præget dansk åndsliv. Men i 1798 blev Akademiet tvunget til at lukke, grundet svigtende tilgang af studerende og dårlig økonomi. Efter nogle års forløb, lykkedes det at skaffe nødvendigt økonomisk grundlag for igen at komme i gang, da en brand i 1813 lagde hovedparten af skolen i ruiner. Men ved kongelig 'resolution' blev det således besluttet at genopføre skolen. I 1821 påbegyndtes nyt byggeri, **og i 1822 kunne man åbne 'Den lærde skole og opdragelsesanstalt'**. I de efterfølgende år kom yderligere udbygninger af skolevæsnets, og i 1849 blev det til et gymnasium som *'Sorø Akademis Lærde Skole'*. --- Foruden Bernhard blev flere andre af tidens kendte åndspersoner tilknyttet skolen, hvoraf flere omtales nedenfor.

Det var en blandet forsamling af litterære personer, der repræsenterede stor bredde i datidens litterære verden. Desuden må anføres, at en ansættelse som lektor, reelt kun forpligtede til få undervisningstimer om uge (oplyst til 8 timer/uge). Som en del af ansættelsen skulle der være tid til 'studier'. For nogen kunne det betyde et behageligt job, for andre en udfordring til forskning og analyse, -- og for yderligere andre, som bl.a. Bernhard, tid til at digte.

Netop omkring tidspunktet for Bernhards ansættelse, digtede han den kendte sang *'Fred hviler over land og by'*. Den har hen over tid givet anledning til flere litterære vurderinger. Udgangspunktet heri har været, at ordet *'fred'* også er blevet Bernhards *'personlige fred'*. Endelig en fast indtægt. Ikke mere søgen efter dagligt brød. Endelig et grundlag for at gifte sig med Lucie Mandix. Ja endog *'Fred med hver Aand, som hader mig !'*. -- Nu blev der 'overskud'. Digtet har mange personlige forhold i sig, og skal derfor nævnes her, som et centralt digt i Bernhards udvikling og livsforløb. Som eksempel på det 'personlige', har vi fra den originale tekst følgende sætninger: *'Vær også stille i mit Bryst, Du Flygtning, som her boer'*. -- Man har ment, at digtet er udført inden Bernhard tiltrådte i Sorø, således medens han boede i København tæt ved søerne. I vers 2 står, her citat fra Højskolesangbogen:

*Og søen blank og rolig står
Med himlen i sin favn,
På dammen fjerne vogter går
Og lover Herrens navn.*

En udlægning er, at det Bernhard 'ser', skulle være de der vogter ved 'blegepladsen' ved Sortedamssøen, også kaldet 'Blegdammen'. Altså skrevet medens han boede i 'byen'. 'Blegdammen' var det sted man vaskede slottets linned og andet. Ved et sådan vaskested, havde man en 'blegeplads', hvor solen skulle 'blege' de vævede stoffer (gøre dem hvide). Der var selvfølgelig en 'vogter' (-- i det fjerne) ved en sådan 'blegeplads', med alt det 'kongelige' linned der var hængt op. -- Men der er også den litterære betragtning, at dette ikke passer med andet i digtet, nemlig den 'stille' og 'tyste' aftenstemning.

En anden udlægning føre os netop til Sorø og til Sorø Sø og det landlige 'stille' og 'tyste'. Det hus Bernhard kom til at bo i, og som fik navnet i eftertiden 'Ingemanns Hus', ligger tæt ved Sorø Sø. Ud foran huset var der en lille odde ud i søen. Benævnes i vor tid 'Ingemanns Ø', der i øvrigt er en kunstig ø. Her berettes det, at Bernhard ofte sad og skrev og digtede. Netop overfor denne lille odde eller ø, som gik ud fra Akademiets grund, og hvor man kunne se over på et inddæmmet område, man netop kaldte 'Dammen', for en 'dam' (vand) havde det jo nok været tidligere. Her gik hyrder (vogtere) og passede kvæg og andet, og som ofte sang så det kunne høres over Sorø Sø, især i en stille aften. --- Digtet anses for at være 'begyndelsen' til 'det' vi i vor tid kender og forbinder med "Ingemanns sange og salmer".

Det vers der ovenfor er omtalt med 'Fred med hver Aand, som hader mig!', er ikke med i Højskole-sangbogen, men følger her:

*Fred med hver Aand, som hader mig !
Den skal mig elske vist,
Naar samlet i Guds Himmerig
Vi ham lovprise hist !*

Der er to melodier til 'Fred hviler over land og by'. Digtet som dateres til 1822, blev der sat melodi på i 1827 af Rudolph Bay, og er måske den mest kendte melodi. I 1922 satte Th. Laub yderligere en melodi til sangen.

Men Bernhard fik sin Lucie. De blev gift den 30 juli 1822 og flyttede ind i embedsboligen på Sorø Akademi i september samme år. Her boede de til deres død.

Bernhards salmedigtning indledtes allerede i 1816 med '*En samling af digte*'. Men det blev kun til en indledning. De salmer vi efterfølgende har lært mest at kende, er fra tiden efter. Allerede kort efter sin ansættelse fik, han fra skolen den opgave, at digte *en samling morgen- og aftensalmer til brug på skolen*. De skulle være til erstatning for de ellers meget benyttede salmer af Kingo og Brorson, som på datiden var de mest benyttede salmedigtere. Samlingen fik betegnelsen '*Morgensalmer til Brug for Eleverne i Sorøe Academies Skole*'. De kom i brug allerede i januar 1823. Det er bl.a. herfra vi har den kendte salme "*Lover Herren, han er nær*". I virkeligheden var det en salme til om 'torsdagen'. Den salme gik 'rent ind', og kom hurtigt med i salmebogssamlingerne, og har været det siden.

Det vi i vor tid kender bedst af Ingemanns sange og salmer, er nok fra udgivelsen i 1837, der hed '*Morgensange for Børn*', og fra 1838 '*Syv Aftensange*'. De blev ikke særligt bemærket af datidens litterære og kirkelige autoriteter da de udkom, og officielt ville Bernhard heller ikke selv tillægge dem særlig betydning. Det var på samme måde som med H.C. Andersen, der netop et par år tidligere, havde udgivet sine første '*Eventyr for Børn*' (1835).

Det skulle af dem begge ligne '*noget skriveri med venstre hånd*'. For sjov eller alvor. H.C. Andersen har selv udtalt, at disse '*Eventyr for Børn*' i virkeligheden var dem han selv syntes bedst om. --- Men det står nok klart for dem begge, at den form ikke ville finde indpas i det toneangivne litterære miljø, eller benævnt '*dannede mennesker*', uden det skulle forestille noget '*med venstre hånd*', -- *tilegnet børn*. --- Bernhards digte blev udgivet sammen med digtet '*Storken sidder på Bondens Tag*'.

Til Grundtvig skrev Bernhard følgende, sammen med det lille hæfte med morgensangene:

‘Med disse Smaasange maa jeg dog gøre dig en Visit paa Gaasefjer-Benet, --- Jeg har med Skam at melde, i Sommer været doven; det dejlige Sommerliv udenfor trak mig ganske til sig’. -- I et svar fra Grundtvig udtrykkes det imidlertid sådan, at det var digtet om ‘Storken sidder paa Bondens Tag’ han syntes bedst om. ---

Morgensange for Børn indeholder følgende (som rev.udg. offentligjort 1837) :

1. ‘Nu ringer alle Klokker mod Sky’ -- Søndagssang (benyttet som påskesalme)
2. ‘Lysets Engel gaaer med Glans’ -- Mandagssangen
3. ‘Nu vågne alle Guds Fugle smaa’ --- Tirsdagssangen
4. ‘I Østen stiger Solen op’ --- Onsdagssangen
5. ‘Gud skee Tak og Lov’ --- Torsdagssangen
6. ‘Morgenstund har Guld i Mund’ -- Fredagssangen
7. ‘Nu titte til hinanden’ -- Lørdagssangen. (der slutter ugen med en samlet beskrivelse af naturen)

Samt ‘Forårssangen’: Storken sidder paa Bondens Tag

Tilsvarende 7 aftensange (fra 1838) :

1. ‘Der staaer et Slot i Vesterled’
2. ‘Dagen gaar med raske Fjed’
3. ‘Aftensang for Børn’ --- Til vor lille Gjerning ud --
4. ‘Sommeraftensang’ -- I fjerne Kirketaarne hist --
5. ‘Bliv hos os, naar Dagen helder’
6. ‘Den skønne Jordens Sol gik ned’
7. ‘Den store Stille Nat gaar frem’

Hvad var således alvor og seriøsitet ? Uanset hvad der siges herom, og om egen opfattelse fra digterens side, så har **komponisten C.F. Weyse** taget meget seriøst på digtene og de melodier han satte på. Det er i høj grad Weyse til ære, at disse sange er blevet sunget igen og igen gennem generationer. *Det var i øvrigt på Weyses opfordring, at Bernhard året efter (1838) digtede sine ‘syv aftensange’. -- Nå ja, når det kommer til stykket, er vi vel alle børn, uanset alder, så hvorfor ikke sige, at Bernhard skrev digtene til os ‘alle’ !!*

Men der skal lige et ‘billede’ mere med. Fra digtene til skolens brug i 1822 og frem til ovennævnte digte i 1837, er der en stor forskel på form og stil.

Her eksempel fra søndagssalmen 1822 (til skolens elever):

*En hellig Morgensol opstaaer,
Med Højtidsglans den stille gaaer
Henover Sø og Skove
Op, hver en sjæl paa viden Jord,
Som paa den Herre Christus troer,
Stat op, din Gud at love !
Tier, flygter, Jordens Sorger !
Himlens Borger
Fred er givet --
Himmelfred i Jordelivet.*

Og så søndagssalmen fra 1837 (‘for børn’):

*Nu ringer alle Klokker mod Sky;
Det kimer i fjerne Riger
Hver Søndag Morgen høit paany
Stor Glæde mod Himlen stiger.*

*Det toner med Lov og Priis og Bøn
Fra Jord mod Paradiishaven;
Det var en Søndag Morgen Skøn
Vor Frelser stod op af Graven.*

Det er som to forskellige personer der 'digter'. Det er som to forskellige personligheder. Med den form og stil fra 1837, oplever vi måske netop den Bernhard, der får stor betydning for samtiden, med nære venskaber langt omkring og med stor respekt som menneske. -- Jeg anlægger en betragtning om, at det kollegiale miljø på Sorø Akademi, har været et inspirationsgrundlag for mangt og meget. Det fremgår ikke af noget litteratur om Bernhard. Men der omtales dog en række kollegaer, som på hver sin måde har sat sit præg på det interne miljø. Der kan nævnes J.C. Lutken (1791-1856), politisk og filosofisk forfatter. Der var digteren Christian Wilster (1797-1840) der var lektor i græsk og engelsk. Der var natur- og sprogforskeren Jakob Hornemann Bredsdorff (1790-1841), der i øvrigt var lektor i 'mineralogi' (læren om mineraler). Der var Carsten Haush, der var lektor i naturvidenskab. Der var Peder Hjort (1793-1871) kendt på datiden som kritikeren. Der var historieskriveren C.F. Wegener (1802-93). Bl.a. kendt for det store skrift om Anders Sørensen Vedel. Bredsdorff og Lutken forsøgte i 1831 at genoplive en publikation under navn af 'Blandinger fra Sorø'. Bl.a. fik Chr. Wilster her udgivet sin oversættelse af Iliadens 9. Sang, der var begyndelsen til hans oversættelse af de 'homeriske digte' (relation til de olympiske guder). ---

Alt dette og meget mere, må have givet en 'levnede' og 'inspirerende' påvirkning på --- netop Bernhard. Det var en 'broget' skare af 'skrivende' personer under samme 'tag'. Det var et levende personregister, der tog stilling til tidens forhold, også litterært. -- Derfor skal det nævnes.

Det skal også nævnes, at der udenfor denne kreds, og i øvrigt kredsen af Bernhards kendte venner, men her i sin nærhed af Sorø Akademi, nævnes 'bonden' og digteren Christian Hviid Bredahl (1784-1860). Han havde studeret i København, men måtte vende tilbage til fædrenehjemmet ved Sorø og overtog efterfølgende faderens forfaldne gård, der var en 'arvefæstegård' under Akademiet. Han kom i en årrække til at opleve hovbondens hårde vilkår og det ufrie liv, endda som hovbonde under Sorø Akademi. Det var efter tabet af en familieformue og en statsbankerot. Han havde et nært forhold til Akademiet, og deltog hyppigt i studier, bl.a. direkte studier hos rektor. -- Hans forfatterskab blev præget af hans liv som hovbonde og hans oplevelser heraf kom til at præge hans udgivelser hen over tid, bl.a. med '*Dramatiske Scener*', hvoraf første bind udkom i 1819. Senere fulgte flere andre. Bernhard havde løbende forbindelse til Bredahl, og skrev i et brev til Grundtvig den 14. Januar 1832 bl.a. følgende om Bredahl:

'--- ***'efter mange Aars Dvale' er der kommet liv igen. Der vil nok snart udkomme et dramatisk Digt af ham, som jeg har hørt enkelte scener af med Forbavelse; Jeg har kun hørt magen dertil hos gamle William***'. (underforstået William Shakespeare). Bredahl havde som ung taget ved lære af Oehlenschläger, og er måske den af den efterfølgende kreds af dramatikere, der bevidst følger Shakespeares stil. --- ***Men således altså også en person i Bernhards verden.***

Bernhards hjem var gæstfrit. Lucie gik sjældent ud og var et udpræget 'hjemmemenneske'. Hun malede en del, og havde vel ligefrem en karriere hermed. Men der var ingen børn i hjemmet, men gæster kom der en del af. Hertil en omfattende brevudveksling med mange venner.

Af de kendte personer fra datiden skal i denne sammenhæng nævnes H.C. Andersen, Grundtvig og Blicher. Tre meget forskellige personer. Alle med kendskab til hinanden fra de unge dage. Bernhard kom ikke ud på udlandsrejser efter hans ungdoms dannelsesrejse. Men H.C. Andersen var på en del udenlandsrejser. Det fortælles, at efter hans hjemkomst efter en sådan, var det første han gjorde at rejse til Sorø for at fortælle om sin rejse. De to havde i øvrigt en hyppig brevveksling og godt venskab livet igennem. --- Grundtvig var den mere kontroversielle person, og selvom Bernhard og Grundtvig gennem livet havde et nært forhold, så var der perioder hvor de ikke talte eller skrev sammen. Der var bl.a. teologiske opfattelser som forhold omkring livet og døden, der kunne skille de to. Men dog fandt de hinanden igen i de sammenhænge og kontroverser der har været. ***Det er nævnt, at Bernhard tog afstand til den kristne opfattelse af 'et liv efter døden'. Meget kontroversielt på den tid, og modstrid Grundtvigs tro.***

--- Om Blicher var det lidt anderledes. De havde været studiekammerater og jævnaldrene, men som tiden gik udvikledes der en modsætning. Det skal nok tilføjes, at Blicher hen ad vejen udviklede en kontroversiel form, der ikke var let at bygge 'bro over'. Han blev med alderen desuden udlagt som snavset og laset i tøj og desuden med et stort alkoholforbrug. Blicher døde ensom, og imod alle Bernhards traditioner ved venners død, sendte han ikke et digt til Blichers begravelse i 1848. ---

Men ud over disse meget kendte personer skal også nævnes brødrene Fenger. De var kendt på datiden. Der var Peter Andreas (P.A.) som den ældste af brødrene, samt Johan Ferdinand (J.F.) og Rasmus Theodor (der alle var præster) samt politikeren Carl Emil Fenger. --- P.A. Fenger var nær ven af Grundtvig. J.F. Fenger var nær ven af Bernhard. J.F. Fenger var præst i Lyngelid udenfor Sorø. Her gik Bernhard ofte i kirke, og J.F. Fenger blev af betydning for Bernhards Salmedigtning. Det kan tilføjes at '**Julen har bragt velsignet bud**' netop er skrevet til J.F. Fengers børn, og at Fenger gav Bernhard ideen til '**Dejlig er jorden**'.

J.F. Fenger var desuden medlem af Roskilde Konvents salmekomite. Det var Fenger der stod bag det forhold, at Kultusministeren opfordrede Bernhard til at revidere det endelige forslag til en ny salmebog i 1852. En ny salmebog havde været under vejs i flere år, men Biskop Mynster havde modsat sig, og udfærdiget et tillæg til den eksisterende salmebog i 1843. Heri var der 36 salmer, men kun én af Grundtvig. Grundtvig var på den tid under censur. --- Men Grundtvig havde taget sagen i egen hånd, og bl.a. bedt J.F. Fenger om at komme med forslag til en ny salmebog. Det var således det arbejde der nu kom i hænderne på Bernhard. En lang og tung historie endte dog med, at der i 1855 udkom '**Psalmebog til Kike- og Husandagt**'. Heri fik Grundtvig 70 salmer med og Bernhard 32. I alt ca. 150 nye salmer.

Bernhard blev i sine sidste år virkelig en 'landsfader'. Højt værdsat i befolkningen -- og velanset af kongen. Han modtog flere ordnere og blev udnævnt til 'konferensråd'. Det ville Grundtvig gerne spørge med overfor ham, hvilket fremgår af flere breve. --- På Bernhards 70 årsdag den 28. Maj 1859, blev han hyldet med sang og gaver, som '**de danske kvinder**' havde indsamlet penge til, og overbragte ham et '**drikkehorn af guld**', besat med ædelstene og indgraverede billeder fra hans digtning. Der var senere optog gennem Sorø by, og der blev sunget og spillet. --- Grundtvig var også med. Han holdt tale og læste digte. En 'tavshed' mellem de to siden en 'tvist' i 1855, blev nu brudt mellem de to gamle venner.

Bernhard var et 'følelsesmenneske'. Han havde i sin person en dobbelthed eller 'tohed' om man vil. Han havde det dybe og eftertænksomme, men samtidig det humoristiske, det spøgefulde. --- Selv har jeg lært at holde af denne person og hans karaktertræk. -- Det blev til 40 år i Sorø, men nævnes skal det, at da Christin den 8. i 1839 blev konge, besøgte han Sorø Akademi kort efter, således måske i 1840. Bernhard kontaktede kongen under besøget berettes det. Han spurgte kongen om der kunne bevilliges ham et embede i København, da det jo var der 'tinge foregik' efter Bernhards opfattelse. Hertil skulle kongen have svaret: '**Jeg kan ikke svigte Sorø Akademi**'.

Der skal lige et lille kuriosum med om forskellighed i Bernhards og Blichers naturdigtning. Bernhard var '**naturelsker**' og Blicher '**naturmenneske**'. Det træder frem i en forskellighed i deres digte om '**vinteren**'. Her som et lille eksempel fra Bernhards digt:

**I sne står urt og busk i skjul, det er så koldt derude;
Dog synger der en lille fugl, på kvist ved frosne rude.**

I vers 2 videre: **Giv tid! Giv tid ! Den nynner glad, giv tid! Og hver en kvist får blad o.s.v.**

Bernhard sidder '**inden-dørs**', og ser '**der ud**'. Men hvis ruden er frossen, er der næppe nogen fugl der synger, således heller ikke den fugl der måske hentydes til, nemlig Musvitten.

Digtet er skrevet i 1831. I 1838 skriver '**ude-mennesket**' Blicher et tilsvarende digt :

Det er hvidt herude, kyndelmisse slår sin knude ----

I vers 2: **Det er tyst herude, kun med sagte pik på ruden melder sig den små Musvit.
Der er ingen fugl der synger, finken kun på kvisten gynger, ser sig om og vipper lidt.**

Jo Blicher er '**herude**'. ---- En lille morsom forskel, jeg syntes der skal med i denne afrunding.

Religiøst er vi i en brydningstid i midten af 1800-tallet. Det er ikke de store ortodokse dogmatiske normer der præger hverken H.C Andersen, Blicher eller for den sags skyld brødrene Fenger. Anderledes vel nok for Grundtvig. Således en blanding af 'afslappede' forhold, men samtidig stadig en tid præget af 'tungsindig' kristendom, fra en del toneangivne personer.

I 1861 skrev Bernhard sit sidste digt '*Den hemmelighedsfulde port*' (Se Appendix). Den 20 februar 1862 havde han en kreds af venner i sit hjem. Her læste han dette digt. Digtet handler om døden og det der måske skal ske derefter. -- Næste dag blev han syg og fire dage senere døde han. --- Lucie offentliggjorde det på denne måde: '*Den 24. Februar henimod klokken 11 aften, gik digteren Bernhard Severin Ingemann over fra dette liv til en højere tilværelse, hvori hans tanker alt i flere år daglig havde levet*'. Der blev trykt mange mindedigte af såvel H.C. Andersen, Paludan-Møller, Carsten Hauch og af Grundtvig. -- Grundtvigs digt lyder sådan :

*Mellem Nordens hovedskjalde,
som jeg hilsed fjern og nær,
Ingen turde 'ven' jeg kalde
uden ham, som dåned her,
Mellem højolds bavgastene
står jeg med luren alene.*

Trods Lucies svage helbred overlevede hun Bernhard med seks år. Efter et besøg hos hende i 1867 skrev H.C. Andersen: '*Fru Ingemann sad underlig forladt i sin egen stue*'. ----

Lucie døde således i 1868. Bernhard og Lucie havde været gode støtter for hinanden gennem livet. Men det forblev en belastning for Bernhard, at de ikke fik børn. Men sådan blev det.

Jørgen Olsen (2010 – rev. 2015)

A P P E N D I X

Uddrag af Ingemanns udgivne værker efter årstal :

- 1810 : *Mithridat (drama)*
- 1811 : *Første digtsamling*
- 1813 : *Digte samt Procne (noveller), og Turnis (skuespil)*
- 1814 : *De sorte riddere*
- 1816 : *Digte (Julegaven)*
Marsk Stigs døtre, Løverridderen, Reinald Underbarnet, Blanca (tragedie)
- 1821 : *Det øde Slot*
- 1820 : *Eventyr og Fortællinger*
- 1822 : *Digte*
- 1824 : *Valdemar den store og hans mænd*
- 1826 : *Valdemar Sejr*
- 1828 : *Erik Menveds Barndom*
- 1831 : *Digte i 'Huldre-Gaverne', 'Levnets-Eventyr'*
- 1833 : *Kong Erik og de fredløse*
- 1835 : *Prins Otto af Danmark*
- 1836 : *Dronning Margethe;*
- 1837 : *Holger Danske*
Begyndte udgivelse af sine enkle morgen og aftensange (1838) m. fl.
Som eksempler: I Østen stiger solen op
Nu titter til hinanden
Morgenstund har guld i mund
Der står et slot i Vesterled
Til himlene rækker din miskundhed, Gud
Dejlig er Jorden
Den store Mester kommer
Glade jul
O.m.fl.
- 1838 : *Renegaten*
- 1839 : *Salomos Ring*
- 1840 : *Kærlighed og Politik*
- 1842 : *Kunnuk og Naja*
- 1848 : *Den stumme Frøken*
- 1850 : *Christian Bloks ungdomstreger (en lystig fortælling)*
- 1852 : *Landsbybørnene (roman)*
- 1854 : *Tankebreve*
- 1861 : *Hans sidste digt 'Den hemmelighedsfulde port'*
- 1862 : *Levnedsbog (udkom først efter hans død)*

Her Bernhards sidste digt 'Den hemmelighedsfulde port' fra 1861 :

*På denne verdens grænsemur
Lønporten til en ny natur
På skjulte søjler hænger.
Hvert øjeblik, som pulsen slår,
En sjæl gennem porten går,
Og ingen ser den længer.*

*Hvert fodtrin går mod muren frem,
Og altid porten står på klem,
Dens hængsler altid knirker.
Gravmørket strømmer fra den ud,
Dog gennem mørket sender Gud
En stråle fra sin kirke.*

*Den stråle kun til øjet når,
Hvor sjæle-børneskaren står
Som juleaften hjemme
Og stirre trøst på lukte dør,
Der, hvad de aldrig skuet før,
Til herligst stund skal gemme.*

*Gik fader alt ad døren ind,
Gik moder ind med slør om kind.
Gik søster selv og broder,
Forsvandt de alle uden lyd,
De små dog ved, der blev fryd
Hos fader og hos moder.*

*Og åbnedes døren helt til sidst,
Så ved de, Jesusbarnet vist
Har bragt sin julegave --
Så se de -- hvad de troede før -
Vidunderligst bag åbne dør
Står juletræets have.*
